

наша слова

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 47 (1302) 23 ЛІСТАПАДА 2016 г.

110 гадоў таму назад выйшла "Наша ніва"

"Наша ніва" (тагач. лац. "Nasza niwa") - штотыднёвая грамадска-палітычна, навукова-асветніцкая і літаратурна-мастацкая газета нацыяльна-адраджэнскага кірунку. Выдавалася ў Вільні, па-беларуску, у перыяд 10(23).11.1906 - 7(20).8.1915. Друкавалася кірыліцай, да 18(31).10.1912 таксама і лацінкай. Звычайні тыраж складаў 4,5 тыс. асобнікаў. Выход газеты быў спынены ў сувязі з набліжэннем расійскага фронту да Вільні.

Заснавальнікі - кіраўнічая група Беларускай сацыялістычнай грамады (Іван Луцкевіч, Антон Луцкевіч, Вацлаў Іваноўскі, Аляксандар Уласаў, Цётка (Алаіза Пашкевіч) і інш.) Тая ж група кіравала газетай і пасля распаду Беларускай сацыялістычнай грамады да сакавіка 1914 г. Заснаванне газеты было вынікам рашэння Віленскай канферэнцыі БСГ (3-4 чэрвеня 1906). А. Луцкевіч, пішучы паказанні следчаму НКУС, успамінаў, што непасрэдная ініцыятыва закладання беларускага друку належала яго брату Івану.

Рэдактары-выдаўцы: Зыгмунт Вольскі, Аляксандар Уласаў - з 8(22?).12.1906, Янка Купала - з 7(20).3.1914 рэдактар, з 16.5.1914 рэдактар-выдавец. Рэдактары аддзелаў у розны час: Янка Купала, Якуб Колас, Змітрок Бядуля, Хведар Імшэнік (заг. канторы і сакратар рэдакцыі да 1909), Вацлаў Ластоўскі (з 1909 сакр. рэдакцыі), Ядвігін Ш., Сяргей Палуян (С. Ясяновіч), Альгерд Бульба (В. Чыж).

Першы нумар газеты выйшаў у друкарні Марціна Кухты.

У праграмным артыкуле першага нумара падкрэслена агульнацыйальная пазіцыя газеты: "Наша ніва" - газета не рэдакцыя, але ўсіх беларусаў і ўсіх тых, хто ім спагадае...". Выданне мела больш за 3 тыс. сталіх і часовых карэспандэнтаў у паветах і губернскіх гаратах, маісточках і вёсках Беларусі, Маскве, Пецярбургзе, Сібіры, за мяжой. Гуртавала аўтараў усіх веравызнанняў і кірункаў, якія выступалі за культурана-нацыянальнае адраджэнне Беларусі. Нязменнымі ў "Нашай ніве" заставаліся ідэя сацыялістычнага, эканамічнага і культурнага адраджэння Беларусі, яе супрацоўніцтва з іншымі народамі, апазіцыя да самадзяржаўства. Паводле ацэнкі Віленскага ахоўнага аддзела ў 1908 "Наша ніва" напачатку была больш памяркоўная, чым "Наша доля", але пасля "стала змяшчаць артыкулы ўзбуджальнага характару. Найважнейшай задачай "Наша ніва" лічыла ўсебаковае развіццё эканомікі, грамадской духоўнай культуры народа, стварэнне нацыянальнага стылю культуры і нацыянальных школ у беларускай літаратуре, тэатральным, музычным і выяўленчым мастацтвамі шляхам засвячэння айчынных этна-культурных традыцый і творчых здабыткаў сусветнай, а найперш рускай, украінскай і польскай мастацкіх культур. Падтрым-

Дзякуючы "Нашай ніве" адбывалася станаўленне беларускай літаратурна-мастацкай крытыкі, публіцыстыкі, культуралогіі, фальклорыстыкі (артыкулы, нарысы, даследаванні Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, Л. Гмырака, А. Бульбы, М. Гарэцкага, В. Ластоўскага, А. Луцкевіча, І. Луцкевіча У. Самойлы, Р. Зямекевіча і інш.). На старонках газеты складваліся лексічныя і граматычныя нормы новай беларускай літаратурнай мовы.

"Наша ніва" была свайго роду грамадскім інстытутам беларускай культуры, выконвала ролю кіраўніцтва выдавецкага цэнтра. У 1907-13 яе намаганнямі апублікаваны зборнік "Песні-жальбы" і "Апавяданні" Я. Коласа, "Вянок" М. Багдановіча, "Бярозка" Ядвігін Ш., "Чыжык беларускі" Г. Леўчыка, літаратуразнаўчыя брашуры Р. Зямекевіча, перакладныя творы. Выпускалі штогадовы "Календар "Нашай нівы", альманах "Зборнік "Нашай нівы", "Калядную пісанку. 1913 год" і інш.

[Вікіпедыя](#).

125 гадоў з дня нараджэння Янкі Станкевіча

Ян (Янка) СТАНКЕВІЧ (26 лістапада 1891, в. Арлянты, Ашмянскі павет - 16 ліпеня 1976; псеўданімы: Брачыслаў Скарыніч) - беларускі мовазнавец, гісторык, палітычны дзеяч. Доктар славянскай гісторыі і філалогіі (1926).

У 1-ю сусветную вайну ў дзеяйнай расійскай армії. Удзельнік з'езду беларускіх нацыянальных арганізацый у Менску (сакавік 1917), з'езду настаўнікаў Менскай губерні (травень 1917). З снежня 1917 у Вільні, у студзені 1918 абраны ў склад Віленскай беларускай рады, удзельнічай у сесіі Рады БНР у Менску (24-25.3.1918). У лістападзе 1918 кааптаваны ў склад Літоўскай Тарыбы. Працаўаў у літаратурна-выдавецкім аддзеле Наркамасветы Літоўска-Беларускай ССР, загадваў беларускім выдавецтвам "Веда". У час польска-савецкай вайны 1919-1920 гадоў сябар Цэнтральнай беларускай рады Віленшчыны і Гарадзеншчыны, презідыйума Беларускай цэнтральнай школьнай рады.

Скончыў Віленскую беларускую гімназію (1921),

Карлаў універсітэт у Празе (1926). Доцтар славянскай філалогіі і гісторыі (1926). Працаўаў выкладчыкам беларускай мовы ў Варшаўскім універсітэце (1928-1932) і Універсітэце Стэфана Баторыя ў Вільні (1927-1940).

У 1940 Янка Станкевіч выехаў у Варшаву, дзе далучыўся да дзеяйнасці Беларускага камітэта. Я. Станкевіч су-працоўнічай з В. Іваноўскім, наладзіў контакты з польскім антыфашистскім падполлем, стварыў канспіранцыйную групу пад назвай Партыя беларускіх нацыяналістаў (ПБН). Стратэгічнай мэтай гэтай дзеяйнасці з'яўлялася адбудова беларускай дзяржаўнасці ў апоры на Польшчу.

З восені 1941 Я. Станкевіч жыў у Менску, куды перамясяціўся і ЦК ПБН, нядоўга працаўаў у школьнім аддзеле Менскай управы. Станкевіч быў сябрам Беларускай народ-

най самапомачы, Беларускай незалежніцкай партыі, навуковага аддзела Беларускай цэнтральнай рады, адным з заснавальнікаў Беларускага навуковага таварыства. Выкладаў гісторыю Беларусі ў падафіцэрскай школе паліцыі ў Менску.

З 1944 Я. Станкевіч апынуўся на эміграцыі. У Германіі ён аднавіў дзеяйнасць Беларускага навуковага таварыства. З 1949 Я. Станкевіч жыў у ЗША...

[Вікіпедыя](#).

Міхасю Скоблу - 50

Міхась СКОБЛА (Міхайл Уладзіміравіч Скобла, нар. 23 лістапада 1966, вёска Паліякін каля Дзярэчына, Зэльвенскі раён, Гарадзенская вобласць) - беларускі паэт, падрадыст, перакладчык, эсэіст.

Закончыў Дзярэчынскую сярэднюю школу (1984), філалагічны факультэт БДУ (1991). Працаўаў намеснікам

галоўнага рэдактара часопісаў "Роднае слова" і "Бярозка", у Міністэрстве культуры і друку, у Дзяржжаўным камітэце па друку, у выдавецтве "Беларускі кнігазбор". Вядзе аўтарскую праграму "Вольная студыя" на Радыё Свабода (з 1998). Сябра Саюза беларускіх пісьменнікаў (з 1991). Быў намеснікам старшыні Саюза (з 2002). Жыве ў Менску.

Аўтар кніг паэзіі "Вечны зніч" (1990), "Вочы савы" (1994), "Нашэсце поўні" (2000), "Акно для матылькоў" (2009), кнігі літаратурных парадыяў "Розгі ў розніцу" (1993), зборніка вершаў для дзяцей "Камень-перунок" (1998), кнігі гістарычных нарысаў "Дзярэчынскі дыяры-

юш", "Саркафагі страху" (2016) і інш.

Складальнік анталогій

беларускай паэзіі 20 ст. "Краса

і сіла" (2003) і сусветнай паэзіі

у беларускіх перакладах "Га-

ласы з-за небакраю" (2008).

На высокім тэкстала-

гічным узроўні падрыхтаваў і

выдаў у серыі "Беларускі кні-

газбор" аднatomавікі твораў Уладзіміра Жылкі (1998), Ларысы Геніуш (2000), Рыгоры Крушины (2005), Рыгоры Ба-

радуліна (2008). Таксама ўклай

і выдаў кнігі эпістальянай спад-

чыны Ларысы Геніуш "Каб вы

ведалі" (2005), "Лісты з Зэль-

вы" (2012) і "Духу магутнага

чары. Ларыса Геніуш ва ўспа-

мінах, лістах, архіўных матэры-

ялах" (2015), Зоські Верас "Я

помню ўсё" (2013), зборнік вы-

браных твораў Анатоля Сыса

"Лён" (2006), Мікалай Ўлаш-

чыка "Даць народу гісторыю"

(разам з Аляксеем Каўкам, 2016). Лаўрэат літаратурнай

преміі імя Алеся Адамовіча

(2000).

[Вікіпедыя](#).

ISSN 2073-7033 лівала ўсі формы народнай эканамічнай і культурана-асветнай самадзейнасці, памагала прафесіяналізациі ў галіне літаратуры, іншых відаў мастацтва.

9 772 073 703 003

ТБМ у парламенце, каб быць Беларусі з яскравым тварам

Якая роля і сіла Алена Анісім у парламенце, задающа сеяння пытаннем некаторыя зацікаўленыя.

З'яўляючыся сябрам рады ТБМ, я назірала дзеяныя подступы яго кіраўніцтва да рашучага ўдзелу ва ўсебеларускай радзе за дасканалы Закон аб мовах і прагрэс Айчыны. У юбілейнае свята ТБМ пра-гучала думка Алега Трусаўа, што Прэзідэнтам можа быць і жанчына. Чаму б не паверыць і не зажадаць гэтага? Намёк быў на Анісім. І спадарыня Алена ў гутарцы са мной выказвалася душой за настойлівія і пры-стойніца дзеянні да гэтай мэты. Чаму стрымалася вылучаща - зразумела, і тлумачыць не трэба. Але пайшоў слых у грамадстве пра яе намеры. Найперш ТБМ рухалася ў свяtle надання незалежнай Беларусі твару - яе мовы. Той, якая каронная, якая сцвярджае, што Айчына была, ёсьць. І будзе, калі атрымае дарогу родная мова. Быў распрацаваны Праект аб падтрымы мовы. Парламент яго не падтрымаў. Нават сябры Падсвільскай суполкі ТБМ пісалі спадару Андрэйчанку, каб паспрыяў. Дык не.

За мову змагалася ТБМ у асобе найбольш дзе-ных у ім беларусаў. Культурна і настойліва. Гэта бачна з газеты "Наша слова". Алег Трусаў адночы сказаў: "Я так выха-ваны, што павінен мірна шу-каць паразумення".

Шукаць нялёгка ў та-кім інтэлектуальна запушчаным, зарослым пустазеллем, духоўным свеце краіны. Але што значыць жыць у ёй, роднай, патрыёту? Шукаць ратунку! Верыць!

Настойлівасць, сіла разумовай духоўнай волі вяла і вядзе пакуль ёсьць дыханне. А можа зразумеюць і іншыя? З блоку ўлады? Хоць і праз хітрасць. Палітычную. Усім жа ў Беларусі трэба жыць. Значыць дамаўляцца. Значыць імкнуща ў прасветлесць, уласканальвацца... Дык Трусаў і Анісім сеяння таксама палітыкі. У гэтым сэнсе ім не бракуе кемлівасці і некаторай правіднасці. І дзеянні іх - ад святла. Патрыятычнага. Ім і ўсім ТБМ рухае разуменне, што незалежнасць павінна вызначыцца культурай Радзімы, галоўнай прыкметай - мовай. Каб дастойна зазна-чыцца ў вялікім свеце, што Беларусь сапраўды ёсьць як асона. Прайшоўшы ўсе выпрабавані пісмовыя ўпэўніць улады праз газету не ўдалося. Не хо-чуць быць інтэлектуальна яскравым. Лянуощца вучыць мову? Поўная расійскага ўплы-ву. Ад доўгага сумеснага жыцця. Незалежнасць культурная іх не цікавіць. Прадстаўнікі ні-звой ўладнай вертыкалі як бы і не абязжарваюцца маўленнем. Аднак выстаўляючыя расейца-мі. Напрыклад, сёлета, у год культуры, на свяце Падсвілля

- "Падсвільскі світанак" - спа-

дары, як парламянцёр Андрэйчанка, так і старшыня раённага выканкама Морхат прамаўляўся расійскай мовай. Ясна, што трэба Закон уласканальваць, і, менавіта, не адзіночным дзеяннем зверху, з парламенту; трэба моцная групавая падтрымка - арганізація ход мове з вуснаў кіраўнікоў. Правільна кажа спадар Трусаў: "Тады загаворыць народ". Алег Анатольевіч горча і мэтанакіравана прапаноўваў рэгіянальным суполкам вылучаць кандыдатуры, збіраць подпісы. Думаю - ён усё ж разумеў, што ў іх не знойдзецца такога вынаходніцтва - пранікнення ў парламент. У разгэонах найчасцей цвёрда запланаваны ўладны дэпутат. Гэта па-перше. Па-другое, няма асобы жадаючай, здольнай, хоць на гульню ў кандыдаты дзеля прапаганды мовы. Бо ўжо няма і каму прапагандаваць. Вёскамі становяцца гарадскія пасёлкі. Як напрыклад, наш - Падсвілле. Жыццё трывмаецца на натуральнай гаспадарцы. Знішчаны льнозавод. "Схуднёў" працоўным калектывам вінзавод. Бесправоўных шмат. Ужо як бы не да мовы людзям. Патрыятычныя пытанні не ўліваюцца ў слых.

Ну куды ж мы скажі-ся, беларусы? Культурная на-цыя. Тым не менш верыць трэба. Пакуль жывія. Вось і ве-риць Алена Анісім.

Марыя Баравік.

Урок "Чытаем па-беларуску з Velcom" завітаў у Гародню

Урачысты адмысловы ўрок "Чытаем па-беларуску з Velcom" у гарадзенскім Новым Замку прысвяцілі Максіму Багдановічу. На сустрэчу пры-ехала каля сотні вучняў з розных школ горада, куды перад урачыстасцямі завіталі беларускія пісьменнікі і тэлеві-доўды Raica Баравікова і Алена Масла, Юры Жыгамонт і Аляксандр Улейчык. Гаворыць Юры Жыгамонт:

- У Гародні на праваслаўных могілках пахаваная маці Максіма Багдановіча. Тут жыла ягоная сям'я. Любы горад можа ганарыцца, калі ў ім жыву такі чалавек як Максім Багдановіч.

Кацярына Ваўкоўская, каардынатор праекту "Чытаем па-беларуску з Velcom":

- Пачалі мы гарадзенскі кірунак 10-га лістапада з Ваўкоўскай і Слонімом. Усяго ў гэтым ініцыятыве па Гарадзенскай вобласці паўдзельнічала 25 школ. Максім Багдановіч мае непасрэднае дачыненне да Гародні. 9-га снежня мы будзем адзначаць 125-годдзе з дня ягонага нараджэння. Максім Багдановіч - любімы беларускі пазэт, беларускі класік.

Урокі "Чытаем па-беларуску" праедуць не толькі па абласных цэнтрах, але і па малых гарадах Гарадзенш-

чины. А 29 лістапада пры-падтрымкы кампаніі ў Гародні адбудзеца сацыяльная ініцыятыва - спектакль з узделам

Беларускае Радыё
Радыя, Гародня.

Моўны бар'ер

Папулярызацыя беларускай мовы - адно з самых вострых пытанняў, якое паўстае сеяння перад нацыянальнай элітай. Яна лічыць, што безусебаковых грамадскіх і юрдычных ініцыятыў, якія павінны быць прыняты на самым высокім узроўні, сітуацыя прынцыпова не зменіцца: зона ўжывання беларускай мовы і яе ўплыў на самасвядомасць будучай памяняцца. Але пэўная частка насібітаў гуманітарных ведаў мяркуе, што сітуацыя з беларускай мовай не крытычная і яна займае ў сістэме каштоўнасцей грамадзян арганічнае месца. Як усебакова пашырыць ўплыў мовы на наша жыццё? Ці не стражаем мы нечага існага разам з тым, што паступова адмаяляемся ад беларускага слова? "Народная газета" звярнулася з гэтымі пытаннямі да экспертаў, у т.л. да А. Анісіма.

Бараніць сваё

Алена Анісім, дэпутат Палаты прадстаўнікоў, першы намеснік старшыні Таварыства беларускай мовы

- Быў перыяд у гісторыі, калі беларуская мова не ўжывалася афіцыйна. Яна жыла толькі ў народзе. Многія пакаленні адчуле на сабе не толькі ціск, але нават пераслед за ўжыванне беларускай мовы. Што тычыцца сёняшніх рэалій, то некаторая частка грамадства, на жаль, сапраўды адлучана ад беларускай мовы ў наш інфармацыйны матэрый пад-беларуску. На жаль, гэтага няма. Складана адкрыць группу ў дзіцячым садку, клас у школе ці гімназіі. Няма вышэйшай адукациі на дзяржаўнай беларускай мове, хаця можна ствараць плыні ў розных ВНУ. Але на практицы гэта мала ажыццяўляецца, бо цяжка чакаць, што на першым курсе сядро студэнтаў знойдзецца дастатковая колькасць людзей, здольных выступіць з такай ініцыятывой. Шмат што залежыць тут і ад наяўнасці выкладчыкаў, але таксама і ад жадання кіраўніцтва канкрэтнай адукацыйнай установы. У пачатку 1990-х гадоў мой сярэдні сын пайшоў у школу ў мікрападзейне Паўднёвы Захад у Менску, і я добра памятаю туго сітуацыю: не было ніякай праблемы аддаць дзіця ў беларускамоўную школу. Яны былі паўсюль. У нас на Паўднёвым Захадзе набіралася шмат класаў з беларускай мовай навучання. І гэта быў натуральны практэс беларусізацыі. У разгэонах настаўнікі беларускай мовы адчуваюць сябе акрыленасць, запатрабаванасць. Зараз гэта вялікая проблема. Другі важны крок для нас - стварэнне Нацыянальнага беларускага ўніверсітэта як сучаснай установы з беларускай мовай. Зараз працуе грамадскі аргкамітэт па стварэнні такога ўніверсітэта. Наша задача - акумуляваць уесь напрацаваны гэтымі грамадскімі інстытуцыямі досвед. Мы павінны стварыць сучас-

ную єўрапейскую ўстанову, дзе будзе фарміравацца палітычная і інтэлектуальная нацыянальна арыентаваная эліта. Яшчэ вельмі важны момант, на маю думку: неабходна, каб у Беларусі быў як мінімум адзін тэлеканал, які з раніцы да ночы вёў бы вяшчанне на беларускай мове па ўсіх кірунках і спектрах нашага жыцця. Навіны, спартыўныя перадачы, культурныя перадачы па-беларуску, лепшыя мастацкія стужкі свету ў перакладзе на беларускую мову, разнастайныя перадачы для дзяцей. Інакш кажучы, каб гэта быў паўнавартасны сучасны тэлеканал. Бачу, што з'яўляюцца мульцікі "Калыханцы" на беларускай мове, у перадачы "Дыялог" гучыць беларуская мова, але гэтага, на мой погляд, недастатковая. Многія беларусы карыстаюцца адной з дзяржаўных мов. Калі сеяння вы приходзіце ў любую дзяржаўную ўстанову і спрабуеце напісаць штосьці па-беларуску, то адсутніце бланкаў на беларускай мове - гэта ўжо прымус. У вас няма права выбару. І на сеяння ёсьць прымус менавіта да рускай мовы. Да беларускай - толькі маральны стыmul. Прабачце, але ёсьць та-кое юрдычнае паняцце, і яно павінна выконвацца: чалавек павінен валодаць абедзвюма дзяржаўнымі мовамі ў аўгеме, неабходным для таго, каб прафесійна выконваць свае абавязкі. Чаму ў атэлях ад персаналу патрабуюць ведання англійскай мовы, а беларускай - не патрабуюць? Чаму міліцыянеры, ахойнікі ў супермаркетах не заўсёды валодаюць дзяржаўнай беларускай мовай? Чаму мы здымаем шапку перед кімсі і з непавагай ставімся да сябе і сваіх грамадзян? Можа, гэта і ёсьць аснова многіх нашых праблем? Чаму ў стаўцы выкарыстанне мовы ўспрымаецца выключна як фактар нейкай апазіцыйнасці? Я бачу, што ў Стадубцоўскім раёне людзей прываблівае мова, яны адчуваюць, што, калі чалавек размаўляе па-беларуску, ён - свой. Ён не адрокся каранёў. Галоўнае, як сказаў кіраўнік нашай краіны на сустрэчы з дэпутатамі Парламента, што нас вызначае як нацыю, акрамя тэрыторыі, гэта мова. Чаму мы павінны адмаяцца ад яе? Гэта не нешта штучнае, гэта - стрыжань, які мануе нацыю і краіну. Нідзе болей яна не будзе развівацца. Ні ў Польшчы, ні ў Літве, хайды там жыве вялікая колькасць этнічных беларусаў. Папулярызацый беларускай мовы трэба змайміць кожны дзень. Нашым продкам не было лягчэй адстойваць сваю мову. Таму, калі мы будзем таксама пра гэта клапаціца, да 2020 года ў нас могуць быць вельмі значныя пазыўныя зруші. Трэба выходзіць з зоны камфорту і працаўваць на карысць пашырэння ўжывання беларускай мовы, а значыць, на ўмацаванне нашай Беларусі.

"Народная газета"

Алесь Каўрус

Влада, Ўлада, Улада

Звярнула на сябе ўвагу жаночае імя ў газетнай нататцы "Мне ёсьць што сказаць". Як рэжысёр Влада Сянікова шукае будучыню" (ЛіМ, 19.08.2016).

Такое напісанне імя не адпавядзе правілу перадачы пачатковага в перад зычным (Уладзімір, Уладзівасток).

Чаму журналістка (М. Дзяхцяр) напісала Влада? Гэта ўтроп адпаведнаму рускаму імю, нягледзячы на тое, што сама нататка на беларускай мове?

Ці, можа, бязь аманіміі - супадзення асабовага ўласнага імя з агульным назоўнікам улада? Але ж слоўнае акружэнне, ды і напісанне гэтага імя з вялікай літары выразна паказваюць, што перад намі **онім** (Улада). Адназначна ўспрымаецца яно і ў вуснай мове: "Вітаем лаўрэата шматлікіх конкурсаў піяністку Уладу Шацкую" (Беларуская радыё, трансляцыя 2.11.2016).

Сустрокаецца другі арфаграфічны варыяント разгляданага імя: "А" варыяント разгляданага імя: "А

вось спявачка Ўлада да ўвагі прывучаная, можна сказаць, з маленства" (Звязда, 14.02.2004).

Ёсць пэўныя падставы запісць вылучанае слова так, як вымаўляеца. Калі паводле цяперашніх правілаў нават у словах запазычаных "скарачаем" галосны у (ва ўніверсітэце), то чаму гэтага нельга рабіць спрадвечна беларускіх словам? Тым болей, штоу **неклідове** пры вымаўленні рэалізуецца, гучыць. Як, напрыклад, у вядомым выразе **цётка Уладзя** (пішацца Уладзя) і ў Коласавых радках:

*Загнаўшы ў хлеў на месца статка,
Насеўся Уладзя на аладкі,*
але:

крычыць Уладзя, свічча пужска.

Спашилося на родную гаворку (в. Брусы Мядзельскага раёна). Стала гэта ачавека звалі **Уладзюк** (не Уладзюк ці Владзюк), яго сына - **Коля Уладзюк**.

Такім чынам, фанетычна заканамерная форма імя - **Улада** (пасля галосных вымаўляеца **Улада**).

Зміцер, Зміцера/Змітра

Некаторыя "свядомыя", "шчырыя" беларусы носяць (і трываюцца) імя **Зміцер** (Зміцер). Ва ўскосных склонах яно выступае ў дзвюх формах:

1) заходуваеца галосны **e** (Зміцера, Зміцеру);

2) выпадае галосны **e** (Змітра, Змітру).

У варынтах Зміцера, Зміцеру аснова выраўноўваеца паводле формы назоўнага склону адзіночнага ліку (Зміцер), што, напэўна, палягчае адэватна ўспрымаць імя.

"Сімвалы беларускіх гарадоў, створаны **Зміцерам Крачанкам...**" (Звязда, 29.06.2013). "Вершы Зміцера" Вішнева чытае артыст Алег Вінярскі" (канал "Культура", 31.12.2015). "Новая книга Зміцера Арцюха - вынік яго дзесяцігадовай працы" (ЛіМ, 18.09.2016).

У другім выпадку формы ўскосных склонаў імя аддаляюцца ад назоўнискаў (Зміцер). Разам з тым узнаўляеца этыналагічны **m**. Па-

ройнаем: **Дзмітрый, Змітрок, Змітык, Змітра**.

"Я ўжо ад **Змітра** Герасімавіча ... наслухаўся пра маладнякоўшай" (М. Лобан. Польша, 2016, № 5). "... удзячны лінгвістам-даследчыкам Юрасию Бушлякову і **Змітру** Саўку, супрацоўнікам выдавецтва "Тэхналогія" **Змітру** Санько і Марыі Кавальчук" (Ф. Піскуноў. Вялікі слоўнік беларускай мовы. Прадмова). "Віктоля Трэнас запрасіла да мікрофона ... **Змітра** Коласа (Наша слова, 13.04.2016).

Як бачым, прыклады адной і другой груп выйўлены ў аўтары-тэатральных аўтараў, выданнях.

На падставе толькі крыніц наўрад ці можна аддаць перавагу якому-небудзь варынту. У такім разе, бадай, асноўным крытэрыем ацэнівання застаецца моўны густ саміх носіціў гэтага імя і тых, хто яго ўспрымае. Напрыклад, мне падаюцца больш прыдатнімі формы з беглым галосным (Змітру, Змітром).

"Барысаўдрэў" выпускае запалкі з новым афармленнем

"Барысаўдрэў" пачаў выпускаць запалкі з новым афармленнем. Цяпер на адным з бакоў пачка для запалак размешчаны здымак замка Беларусі. На розных пачках можна ўбачыць розныя замкі: Косаўскі, Мірскі, Нясвіжскі, Ружанскі і інш.

Наши кар.

Трохі пра пакрыўджаны J

(або як беларусы польскі правапіс падправілі)¹

Доўгую і цікавую гісторыю мае наш **Ёт** ці **J doўgi**. Перажываў ён на пісьме лепшыя і горшыя часы, быў ужо не раз на возе і не раз пад во-зам. Цяпер ізноў знаходзіцца як бы ў дарозе пад воз. Не першы раз церпіць бедалага ўпардакаванні, скараченні і ногул пераследы. Праз доўгі час ён быў зганьбаваны, але сто дваццаць гадоў назад выцягнул яго на дзённае свягло, памяці ў гарноры шэраг літар нашага алфавіту і, ногул, так сказаць, легалізавалі. А дбылося гэта не дзе-небудзь, а ў нас на Крэсах, у Вільні.

У № 1 нашага часопіса "Тыднёвік Віленскі" ад 21 лістапада 1815 г. з'явілася праца славутага ўжо ў той час Ёахіма Лелявеля "Заўагі да разгяду нацыянальнай гісторыі Польшчы". Прэца тая пачыналася заяўрай, у якой аўтар у т.л. пісаў: "...*rozwijajace pisma perjodyczne w jezyku Polskim, zdawaly mi sie wskazywac srodki najprzywoitote do wczesnego rozwloszenia rozych postrzeieri moich, podawaly mi mysl aby raczej dorywczy sposobem ile tego rozmaitosi materji i roznuch punktow uwazanych rzeczy wumaga*" ("... перыядычныя выданні, якія ўзнікаюць на польскай мове, падаючыя мне наўгадытнейшымі сродкамі для наўгутчайшага распаўсюджання розных маіх заўваг, падавалі мне думку, каб адрывачным спосабам, на колькі вымагае разнастайнасць матэрыйялу, з розных пунктаў глядзяння ix давесci").

Чытачы "Тыднёвіка Віленскага" адразу заўважылі навацьцю: адважны прафесар гісторыі літасцівіца прыгарнёў пераследваны да таго часу **j** і ўвёў яго ў свой арыгінальны правапіс на старонцы папулярнага выдання. Аматарамі старога правапісу і асабліва прыхільнікамі грэцкага **у-ni-llienu** была выразна кінута рукавіца. На старонках тыднёвіка распачалася вайна.

9 снежня 1815 г. "Mamert Tubyrey Krauentos Drwingillo" накіраваў з Тэльшай ліст да рэдактара, у тым лісце рабіў закіды: "Хто ж будзе спрачаца, што ў тых заўвагах яснасць стылю не заўважана і што правапіс, у якім ён (аўтар "Заўваг...") заміж ужывае **j**, не нагадвае сатырычнага Скуярдзяя, які з-за ачаднасці не ставіў кропак над літарай **Г**". Далей у № 20 тыднёвіка ад 9 красавіка 1816 г. дыпламатична схаваны пад ініцыялам **"Y, E, I"** абаронца грэцкага **у** выстаўляў супраць няшчаснага **j doўga**, як супраць сапраўднага крымінальника, фармальнай акт аўбінавачвання. У тым акце аўтар аўбінавачваў **j doўga**: "Ганарліва ён адважваеца забіраць месца ад назанага намі **у грэцкага**. Надта вытынкаецца ён бяспраўна з кароткіх **i i e**. Пасоўваеца на месца **у грэцкага**, асабліва ў канцы выразаў, як напрыклад: **naszey, waszey, moię, swoięy** і г.д. У гэтym разе той нападнік адважваеца займаць не сваё месца. Бо паводле таго ўзурпатора трэба вымаўляць: **moi, twoj, roūna, як вымаўляючы zmi, szyi** у добрым правапісе".

Адным словам выляялі тога крымінальника і нападнікам, і ўзурпаторам. Гэты аўбінавачвучы акт пазначаны "з Польшчы". Таму што ў яго ўсунута думка адносна **j**: што яго "найчасцей ужываюць у **Litve**" і "ужываюць яго часта нашыя родзі-

чи ліцвіны", а гэта таму, што "ідуць з павагай да лацінікаў ці іх успадкоўваюць", - таму трэба рабіць выснову, што аўтар аўбінавачвучы акту прызнаваў, што **j** не быў агульнапольскім, а быў толькі прадуктам красовым. Тому непрыхильнае стаўленне аўтара акту да **j** можа быць патлумачана пэўнымі рэгіянальнымі непрыязнямі.

На абарону заатакаванага **j** выступіў нехта схаваны пад ініцыялам **"K. K."** у № 22 тыднёвіка ад 16 красавіка 1816 г., выступіў з целым трактатам "Uwedzena jana (гэта літара) у правапіс u 1632 г. у выданні Гданьскай бібліі", пісаў абаронца **j**. Вынішчаны разам з гэтай Гданьскай бібліяй **j падоўжаны** Лелявель не стварае, не выдумляе, а ўжывае ў пэўных і вызначаных выпадках, можна сказаць, што аўтар падае аўтэрнічыя на добрых разражаннях. Як вынікае з таго трактату Лелявель у сваёй навацьці не аказаўся самотным: "Апроч яго выдзелім у "Дзённіку Віленскім" вершины Кіцінскага, тут жа прозу Элік Палінскага, якіх тэж **j падоўжаны** на пісьме ўжылі аднастайна. Так жа яшчэ ў "Дзённіку Віленскім" Галянскі ў адной нататцы сваім слоўніку голасна **адаўваўся** з патакваннем **j падоўжаны**". Засумніваўся аднак абаронца **j** паспяховасці сваёй абаронцы "каб з'ядоць на **j падоўжаны** больш лагодных пагляды, бо на яго так шмат голасоў абуралася"; падаў прыпіскі "Пра **j падоўжаны** ј у польскіх выразах" і "Пра **j падоўжаны** ј у чужаземных выразах", заахвочваючы пісаць **jem, zjem, rij, zuj, jazda, wjadz, objasnic, zdjac, i - Anglia, Francja, Akademja, komedja, filozofja, acytacja, atrakcja** і г.д.

Зноў кіпі з той палемікі "Ppp" у № 14 тыднёвіка ад 30 красавіка 1816 г., заахвочваючы наватараў: "Смелы, панове, ... не адступайце, імкніцеся да большых перамен, бо выгнанне **upśleńia** з польскай мовы прыбрэз з яе шмат відоўных нерэгулярнасцяў", і скончыў "але што б ні здарылася, мы ў куточку пры шампанскім мажам пасміхца, - *inrat valci Luaco solvere*".

Так цi гэтак **j** затрымфаў*а* і, дзякуючы віленцам, спраўляў сваё свята аж 120 гадоў.

* * *

Якія адносіны мае пернік да ветрака? Якія адносіны мае ўцік нешчаслівага **j** да Лічыны?

Выбачайце.

На працягу звыш сотні з лішнім гадоў мы пісалі тапаграфічныя назвы Лічыны так, як іх вымаўлялі: **Iwe, Gaue, Turja, Kirjanowce, Marjanowo, Marianowo, Julianowo, Iljanowo**.

Цяпер мы павінны пісаць: **Iwie, Gavia, Pogawie, Turia, Kirjanowce, Marianowo, Julianowo, Julianowo**. Мала таго, што на картах папяркучвалі нашыя адвечныя назвы - Ганкевічы на Ганкавічы, Мергінцы на Мершыцы, Малайкаўчына на Малайкаўчыну, Мялужын на Мялужын, Невярынкі на Невярынкі, мала таго, што ва ўрадавых дакументах і выданнях амаль кожны дзень перахрыщаюць Гарадзенку на Харадзенку, Голдава на Холдава, Хадзюкі на Гадзюкі, Гуту на Уту і нечым вінавате перад

Michał Szymielewicz

Cos o skrywdzonem J. Ziema Lidzka, № 8, 1936 г.

Богам **Люцыяна** на **Лушакова** - і гэта ўсё праз нядбайства або непаразуменне, мы цяпер мусім перакручваць праз доўгі час усталіванне напісанне назваў ужо ў сілу як бы афіцыйнага правапісу. А між тым імя тутэйшага беларуса або ліцвіна не прыстасаваны да прапіснога вымаўлення тых назваў паводле новай граматыкі, таму будзе ён скажаць іх і паглыбляць тваю скажэнні яшчэ на сваё тутэйшы спосаб, у родзе славутага "я думаўши", "я хадзіўши" і г.д. Ніхай хто паспрабуе потым развязаць усе тваю вузялкі.

У старасвецкім рускім (стара-беларускім) правапісе тапаграфічныя назвы нашай зямлі пісалі спосабам найбольш набліжаным да вымаўлення у тутэйшай гаворцы людзей. Пераканацца ў тым можна хаяць з апублікаваных актаў Літоўскай Метрыкі, у якіх знаходзяцца тысячы геаграфічных назваў.

Асабліва багатыя з погляду на колькасць тых назваў Попісы войска літоўскага 1565 і 1567 гг. Такія назвы як **Iye, Gaue, Turj'a** пішуцца там звычайна з цвёрдым (**b**), часам з мяккім (**v**) знакам. Лацинская транскрыпцыя ўвяла напісанне тых назваў з **i ка-роткім: Iwie, Gavie** або з **u післёнам: Turya**. Так яны напісаны напр. у Volum, Legum. Аднак гэтае нап

Па старонках шматграннай творчасці празаіка

Сустрэча чытачоў з сёлетнім юбілярам, пісьменнікам Генрыхам Далідовічам, адбылася 13 лістапада ў бібліятэцы імя А. Міцкевіча Чырвонага касцёла г. Менска.

Як адзначыла куратар бібліятэкі Галіна Фёдараўна Івуша, такія спатканні працягваюць традыцыі, закладзеныя з часу заснавання касцёла і яго кнігасховішча ў 1908 годзе, калі каталіцкая інтэлігенцыя, прадстаўнікі розных слаёў грамадства прыйшлоў ў бібліятэку, каб сустрэца са знакамітым і ўпльывовым у горадзе асобамі.

прадстаўнік адгалінавання ро-
ду Даўгідова, кандыдат ме-
дыцынскіх навук Казімір Даў-
гідова. Ён прадставіў створа-
ную ім кнігу пра род Даўгі-
дова.

Генрых Даўгідова рас-
павёў пра галоўныя ўроکі, якія
ён атрымаў ад свайго бацькі,
слыннага кавала, калі ён ся-
гадовым хлопцам круціў тачы-
ла і вастрыў сярпы, нажы і ся-
керы: "Працуя добра, сум-
ленна, бо тваю працу будуць
ацэнваць людзі." Маті і бабу-
ля прывілі любоў да зямлі, чу-
йнасць да прыроды.

Цёплыя слова аўтару

больш праяўляеца жыцця-
сцвярджальна моц прозы пі-
сьменніка. Творы Генрыха Даў-
гідова вучаць любові да род-
ной зямлі і ўсіх жывых істот,
дапамагаючы выхоўваць цвёр-
ды характеристар, не скарачаць перад
цяжкасцямі, цаніць добрыя ча-
лавечыя адносіны, берагчы ка-
ханне, шанаваць сям'ю.

Калега і сябра Каствуś Травень пажадаў Генрыху Даў-
гідовічу добра газдоў і плённай працы на ніве гісторы-
чнай прозы. Паэтка Ядвіга
Іванаўна Рай прачытала для
юбіляра вершы "Шчасця меж",
"Кропелька неба" і іншыя.

У вечарыне прынялі ўдзел старшыня Саюза беларускіх пісьменнікаў Барыс Пятровіч і яго намеснік Але́сь Пашкевіч. Яны высока ацанілі ўнёсак Генрыха Даўгідова ў развіццё жанру беларускай гісторычнай прозы канца XX - пачатку ХХІ стагоддзя, асэнсаванне на-
лёткіх шляху стаўлення беларускай дзяржаўнасці ў раманах

"Гаспадар-камень", "Пабуджаны", "Свой дом", "БНР-БССР". У шэрагу твораў Вольгі Іпатавай, Уладзіміра Арлова, Леаніда Дайнекі, Каствуся Тарасава і іншых, раманы і аповесці Генрыха Даўгідова маюць сваю адметнасць і моўную непаўторнасць.

Барыс Пятровіч падкрэсліў, што Даўгідова належыць пакаленню, якое знаходзіцца паміж "шасцідзесятнікамі" і "восьмідзесятнікамі", ці пакаленнем "Тутэйшых". Дзяякуючыя яму, тагачасным рэдактару часопіса "Маладосць", маладыя аўтары змаглі творча ўзняцца да літаратурных вяршын, бо Даўгідова стаў фактычна хросным бацькам новай літаратурнай хвалі ў Беларусі.

Па жаданні юбіляра на імпрэзе выступіў яшчэ адзін

выказала Валерыя Іванаўна Навуменка, дачка народнага пісьменніка Івана Якаўлевіча Навуменкі. Яна ведае Генрыху Даўгідовічу з юначых гадоў, з часу, калі калегі яе бацькі дружна збраліся на адпачынак у Карапішчавічы са сваімі дзецьмі. У маладыя гады яна пазнаёмілася з яго аповесцямі пра настаўніцай, а пазней з трапянікі пачуццямі чытала кнігу пісьменніка "Жар кахання", у якой ён выступіў як выдатны майстар апавядання і тонкі знайдзенік пісьмалогіі. Акрамя таго, яна не перастае здзіўляцца, як яе сусед па лецішчы станована і па-гаспадарску абрасляе свае "сotki".

На вечарыне прагучалі ўрэйкі з аповесцяў і апавяданняў "Жывы покліч", "Аглай", "Губаты", у якіх най-

Эла Дзвінская.
На фота аўтара:

1. Але́сь Пашкевіч, Барыс Пятровіч, Галіна Івуша, Генрых Даўгідова.

2. Пісьменнік адказвае на пытанні супрацоўніц бібліятэкі Галіны Шэўчук і Галіны Івуша.

У Гародні прэзентавалі "Гісторыю сярэднявечнай Еўропы V-XV стст"

Прэзентацыя кнігі "Гісторыя сярэднявечнай Еўропы V-XV стагодзіз'я" прыйшла ў гарадзенскім "Цэнтры гарадскога жыцця". Яе аўтар вядомы гісторык, археолаг Алег Трусаў. З ім у Гародні прыехалі Валянцін Голубев і Павел Церашковіч, якія таксама прывезлі свае гістарычныя і географічныя кнігі. Што яднае гэтыя кнігі, апрач іх малога накладу? Адказвае дырэктар Беларускага гуманітарнага ліцэя Уладзімір Колас, які мадэрнаваў сустрэчу з гарадзенцамі:

- Гэтыя падручнікі, пе-
радусім, ствараюцца для вуч-
няў нашага Беларускага гума-
нітарнага ліцэя. Гэта вельмі
прыўлеўянная катэгорыя ма-
ладых людзей. Я ім даўно і мно-
гина зайздрошчу. Мець такіх
выкладчыкаў і такія ўнікаль-
ныя выданні, па якіх яны вуч-
ацца, - гэта такі шанец, які да-
лёка ні ўсім выпадае. Гэта і дае
свае вынікі.

Падчас выступаў аўтараў была магчымасць пады-
скутаваць. Напрыклад, у вы-
ступе Алега Трусаўа закрана-
лася тэма экспансіі Тэўтонскага
ордэна.

Гарадзенцам былі прэ-
зентаваны ажно тры кнігі:

"Гісторыя сярэднявечнай Еў-
ропы" - беларускі погляд Алега
Трусаўа, "Найноўшая гісто-
рия Беларусі ад 1945 да на-
шых часоў" Валянціна Голубе-
ва, а таксама, яшчэ макет но-
вага падручніка - "Географія
Польшчы для беларусаў" Паў-

ла Церашковіча. Як паабязаў Уладзімір Колас кнігі павінны з'явіцца ў электронным ва-
рыянце, трохі пазней на сайце nastaunik.info.

Якуб Сушынскі,
Беларускае Радыё Рацыя,
Гародня Фота аўтара.

У Баранавічах прайшла вечарына памяці Віктара Сырыцы

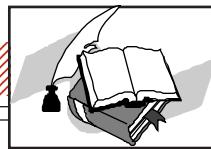
У Баранавічах прайшла вечарына памяці Віктара Сырыцы ў гадавіну яго смерці. Арганізаторы вечарыны - мя-
сцовыя актыўісты. Удзел у ве-
чарыне прынялі таксама Юрась Губарэвіч - кіраунік Руху "За свабоду", паэт і бард Віктар Шалкевіч, жонка і брат Віктара Сырыцы, кожа адзін з удзельнікаў мерапрыемства Аляксандар Швед:

- Віктар Шалкевіч вы-
ступіў з канцэртам, прысвячен-
ным памяці Сырыцы. Юрась
Губарэвіч паведаміў, што з
гэтага часу будзе існаваць пре-
мія імя Віктара Сырыцы.

Затым прысутныя на
вечарыне паглядзелі фільм,
створаны сябрамі Віктара Сы-
рыцы. Было сказана шмат доб-
рых слоў у адрас сапраўднага
беларуса, цудоўнага бацькі і
мужа, якога ўсім не стае.

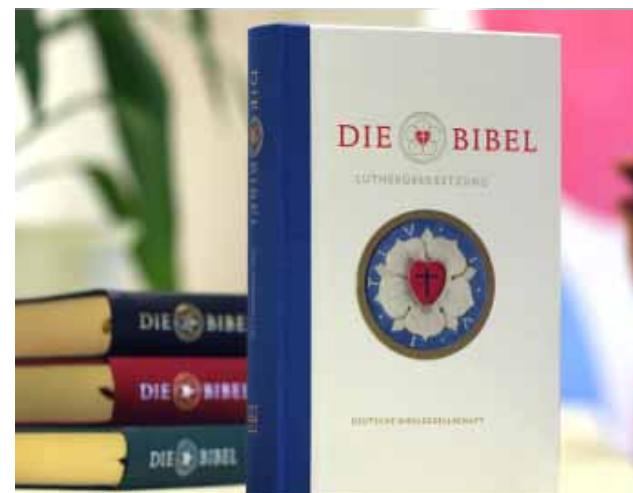
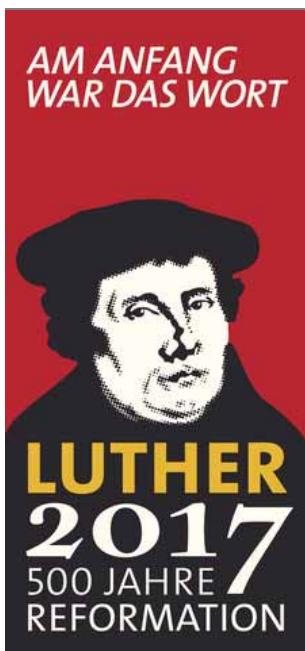
**Беларускае
Радыё Рацыя.**

Навіны Германії

500-годдзе Рэфармацыі

німам "юнкер Ёрг"

Німецкая камісія ЮНЕСКА ўключыла 14 рукапісных і друкаваных дакументаў Марціна Лютера ў спіс аб'ектаў Сусветнай спадчыны.

Размова ідзе пра пісьмы і некаторыя ўнікальныя выданні, у ліку якіх "рабочая" Біблія багаслова на іўрыце і плакат са славутымі 95 тэзісамі, з якіх і пачалася гісторыя Рэфармацыі.

Падрыхтоўка да 500-годдзе Рэфармацыі пачалася

загадзя. У 2008 годзе ў Германіі быў дадзены старт агульнанацыянальному культурна-адукацыйнаму праекту "Дэкада Лютара", які разлічаны на дзесяць гадоў і доўжыцца да 2017 года. Кожны год дэкады аб'яўлены тэматычным і прысвечаны якому-небудзь з аспектаў гістарычнай спадчыны Рэфармацыі. Тэма багучага года заяўлена як "Рэфармацыя і слова".

Напярэдадні сёлетняга Дня Рэфармацыі ў цюрынгскім Айзенаху - горадзе, дзе Марцін Лютар правёў дзяцінства - пасля працяглай рэстаўрацыі быў урачысты адкрыты Дом Лютара. Гэта адна з самых старых і прыгожых

31 кастрычніка ў Германіі афіцыйна стартаваў юбілейны год, прысвечаны Марціну Лютару. Па ўсёй краіне будуць праходзіць культурныя мерапрыемствы з нагоды 500-годдзе Рэфармацыі, а саму круглую дату адзначаць у 2017 годзе.

31 кастрычніка лічыцца зыходнай кропкай у гісторыі Рэфармацыі. Менавіта ў гэтым дзень у 1517 годзе заснавальнік пратэстантызму святар Марцін Лютар прыбіў да брамы Замкавай царквы ў Вітэнбергу свае славутыя "95 тэзісай". У гэтым дакументе багаслоў раскрытыкаў ролю царквы ва ўратаванні, практику продажу індульгенций, права рымскіх пап на адпушчэнне граху і заклікаў лічыцца святара і сучаснага яму грамадства. Афіцыйны сайт выставы: <http://www.wittenberg360.de/>

На Франкфурцкім кніжным кірмашы, што адбыўся ў кастрычніку гэтага года, было ўрачыста прадстаўлена новае, юблейнае выданне Бібліі Марціна Лютара. Гэта новы пераклад, у выніку якога прыкладна адна траціна тэксту крыху зменена. Першы наклад юблейнай Бібліі склаў 250 тысяч экзэмпляраў.

У самым разгары падрыхтоўкі да святкавання 500-годдзе Рэфармацыі ў Кілі знойдзены каштоўныя забытыя гістарычныя дакументы, звязаныя з імем Марціна Лютара. Высветлілася, што ў бібліятэцы ўніверсітета ім. Крысціяна Альбрэхта захоўваюцца па меншай меры 124 такія "адзінкі", некаторыя з якіх з'яўляюцца сапраўднымі гістарычнымі скарбамі. Самымі цікавымі з іх лічыцца чатыры аркушы, на якіх запісаны 95 легендарных тэзісаў рэфарматара.

Другой найбольш камісія ўніверсітета ўключыла 14 рукапісных і друкаваных дакументаў Марціна Лютера ў спіс аб'ектаў Сусветнай спадчыны. Размова ідзе пра пісьмы і некаторыя ўнікальныя выданні, у ліку якіх "рабочая" Біблія багаслова на іўрыце і плакат са славутымі 95 тэзісамі, з якіх і пачалася гісторыя Рэфармацыі.

Падрыхтоўка да 500-годдзе Рэфармацыі пачалася

фахверковых пабудоў, што захаваліся ў Айзенаху. Зараз у доме-музеі працуе пастаянная экспазіцыя "Лютар і Біблія", якая складаецца з незвычайных экспанатаў, мультымедыйных презентацый і нечаканых перспектыв. Яна расказвае аб тым, як і з чыёй дапамогай Марцін Лютар перакладаў Біблію на німецкую мову.

Паводле матэрыялаў сайта <http://www.germania-online.diplo.de/>

Выйшаў каляндар "Не маўчы па-беларуску!" на 2017 год

2017. Студзень

У кожнага кавалера свая манера

Будзьма беларусамі" працягвае папулярны праект "Не маўчы па-беларуску!" і выдала новы каляндар на 2017 год.

Асобаў, якія набылі каляндар чакаюць 365 арыгінальных малюнкаў ад мастакі і аўтара ідэі Дар'і Мандзік, падпісаных сакавітымі беларускімі словамі і словазлучэннямі. Дызайнерскае афармленне календара зрабіў Анатоль Лазар (студыя "Адліга"). Кожны месяц - новая тэма і новая прыказка, паведамляе marketing.by.

Мінулыя выданні календара на 2015 і 2016 год карысталіся вялікім попытам. Так, каляндар на 2016 год разыйшоўся тыражам у 10 тысяч асобнікаў. Прычым удала прадаваўся ён не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі.

А студыя дызайнера Ігара Назаранкі зрабіла мабільную версію календара, якая была даступная для бясплатнай спампойкі.

Новы каляндар "Не маўчы па-беларуску!" ужо можна набыць у інтэрнэт-крамах: knihi.by, imbruk.by і symbol.by (дастапука ўсім свеце), а таксама ў буйных кнігарнях Менска.

marketing.by

Паседжанне Рады ТБМ

У адпаведнасці з рашэннем Сакратарыяту ТБМ чаргавае паседжанне Рады адбудзеца 27 лістапада ў сядзібе ТБМ. Пачатак рэгістрацыі 10:30, пачатак паседжання 11:30.

Парарадак дня Рады ТБМ 27 лістапада 2016 года:

- Інформацыя аб удзеле ТБМ у парламенцкіх выбарах у 2016 годзе.
- Абмеркаванне плана дзейнасці ТБМ на 2017 год.
- Аб зменах у складзе Сакратарыяту ТБМ.
- Аб падпісцы і далейшым лёсе газеты ТБМ "Наша слова".
- Аб фінансавым становішчы ТБМ.
- Рознае.

Чакаем вашыя прапановы да праекту плана дзейнасці на 2017 год.

У Шклове ўзгадалі Міхася Зарэцкага

ня "Полымя". У жніўні - кастрычніку 1927 у складзе дэлегацыі беларускіх літаратарап наведаў Латвію, Чэхаславакію, Германію, Францыю. Адзін з ініцыятараў тэатральнай дыскусіі ў лістападзе 1928 (артыкулы "Два экзамены (Да пытання аб тэатральнай крытыцы)", "Чым пагражае нам Белдзяржкіно? (Да крытыкі тэматычнага плана)".

Аднак ў хуткасці выступленні Міхася Зарэцкага ў друку былі расцэнены як праівы нацыянал-дэмакратызму. Разам з пісьменнікамі Андрэем Александровічам і Алесем Дударам ён заявіў пра выхад з БДУ. У 1929 выключаны з ВКП(б). Да лістапада 1936 працаўнік загадчыкам аддзела літаратуры і мастацтва БелАН. Але творчая актыўнасць пісьменніка трагічна прыпынілася. Яго аўбінаўці разам з Янкам Купалам і іншымі беларускімі пісьменнікамі нібыта за контррэвалюцыйную дзеянасць. Арыштаваны 3 лістапада 1936 у Менску. Асуджаны пазасудовым органам НКУС 28 кастрычніка 1937 як "актыўны член нацыянал-фашистыскай тэрарыстычнай арганізацыі" да вышэйшай меры пакарання з канфіскацыяй маёмесці. Загінуў Міхась 13 ліпеня 1941 года. Рэабілітаваны ваенным калегій

Былы яўрэйскі дом Зарэчнага Шклова

Вярхоўнага суда СССР 7 снежня 1957. Асабовая справа К. № 11069-с захоўваецца ў архіве КДБ Беларусі. Быў жанаты, гадаваў двах дзяцей.

Міхась Зарэцкі дэбютаваў апавяданнем у 1922 (газета "Савецкая Беларусь"). Ён аўтар зборніка апавяданняў "У віры жыцця" (1925), "Пела вісна" (1925), "Пад сонцам" (1926), "42 дакументы і Двоє Жывроўскіх" (1926), "На чыгунцы" (1928), "Ракавыя жаронцы" (1930, уключаны і п'есы "Віхор на балоце" ды "Белая ружы"), апавядання "Бацькаў сын" (1932), аповесці "Голы звер" (1926), раманаў "Сцежкі-дарожкі" (1928), "Вязьмо" (1932), кніжак нарысаў "Падарожжа на новую зямлю" (1929), "Лісты ад знаёмага" (1931). Аўтар п'ес "Сымон Каравына" (1935), "Ная" (1936) і інш., а таксама кінасценарыя "Пачатак шчасця". У 1975 выдадзены зборнік выбраных апавяданняў "Пачатак шчасця", у 1989-1991 вышыаў Збор твораў у 4 томах.

Многія рукапісы Міхася Зарэцкага загінулі, у прыватнасці, гістарычна драма "Рагнеда" (1929), працяг рамана "Крывічы". Пераклаў на беларускую мову раман "Цэнтрам" Ф. Гладкова (1930), "Прыгода ўдалага ваякі Швейка ў сусветную вайну" Я. Гашака (ч. 1, 1931). Выступаў і як крытык. Проза Міхася Зарэцкага вызначалася шчырым гу-

Юлій Таубін. Першы з "тройкі мсціслаўцаў"

Люблю я край, дзе вечары
Удалёкім небе сцелюць стокі
І промні раніннія зары
Вітаюць юныя пасёлкі.

Там дымнай занізию палі
Не будуць звіты і затканы,
Там буры-ветры разміялі
Сляды забытага кургана.

Цвітуць сады... Сінег высь...
Бруйца зорнае насенне...
Як добра будзе тут калісі
Зарыца з галаю ў сене!

Ці пад няўянны зорны бег
У неабсяжным сінім глянцы
Раскласі вогнішча-начлег
Ля стромкіх сосен на палянцы.

Калоссяў спелых сумны звон
Супыняць людзі, бы аслікі,
І прынясці ім буйны плён
Зубцамі жорсткімі касілki.

А потым прыйдзе лістапад, -
І восень смуглай угледзіць,
Як будзе вецер лашчыць сад
І граць на яблынъкавай медзі.

Aх, гэты край нізін і круч,
Равы, суглінкавыя паши...
Табе ў адзнаку - "Беларусь"
Надалі назуву продкі наши.

**Юлій Таубін.
Люты, 1928, Мсціслаў.**

Сацыяльныя і палітычныя змены пасля 1917 года, першыя гады беларусізаціі надалі вялікі штуршок да стварэння ўсяго новага, у тым ліку і новай беларускай літаратуры. На ўсходзе Magiléshchyna, якая толькі ў 1924 годзе ўвайшла ў склад БССР, шпаркімі тэмпамі набірала абароты новая генерацыя маладых пісьменнікаў. Адным з самых таленавітых і не-паўторных сярод іх быў паэт і перакладчык Юлій Таубін.

Нарадзіўся ён у Расіі ў Варонежскай вобласці. Калі яму было 10 год, пераехаў з бацькамі ў Мсціслаў, дзе пасля сямігодкі паступіў у педагогічны тэхнікум. Там уступае ў пісьменніцкую арганізацыю "Маладняк". У пэдэхнікуме пэўны час быў дырэктаром вядомы лінгвіст і

грамадскі дзеяч Янка Бялькевіч, які здолеў стварыць у навучальныя установе спрыяльнную для творчасці атмасферу. Адначасова з Таубінам навучаліся Станіслаў Шушкевіч, Зяма Піавараў, Павел Левановіч, Ганна Сапрыка. Падчас навучання ўзнікла творческія сяброўства з Змітром Астапенкам і Аркадзем Кулішовым, вядомыя затым як "тройца мсціслаўцаў". Яны нават некаторыя творы пісалі супольна і падпісвалі калектывным псеўданімам "Амсціслаўцы", або Яэп Качкін.

Першыя вершы Таубіна з'явіліся ў 1926 годзе ў зборніку "Маладняк Калініншчыны", што выходзіў у Клімавічах. А першы зборнік вершаў "Агні" выйшаў у 1930 годзе. Літаратурныя крэтыкі ставіліся да Юлія на сярэдзіне і адвінавачвалі яго ў рабскіх адносінах да старой буржуазнай літаратуры.

У 1931-33 гадах Юлій Таубін вучыўся ў Менскім педінстытуце. Вось якім яго ў тых часах апісваў Сяргей Грахоўскі: "Сярод пісьменнікаў Таубін быў адметны ад усіх: зэрнік аксамітна-чорных вачэй, здавалася, бачаць навылёт, выразныя тоўстыя губы нечым нагадвалі Пушкіна, у свае дзесятніцаць гадоў ён хадзіў трошкі сагнуты, нібы толькі ўстаў 3-за стала."

У 1933 годзе ГПУ праводзіць чарговую "чыстку" нацыянал-дэмакратага. Сюды патрапілі Л. Калюга, А. Мрый, З. Астапенка, Ю. Таубін і іншыя. Студэнта Таубіна арыштавалі ў лютым і 10 жніўня 1933 прыгаварылі да 2 гадоў ссылкі ў Цюмень.

Але Юлій Таубін не скараўся лёсу. Ён настойліва займаўся самадукцыяй і вывучаў англійскую мову. Займаўся перакладамі з англійскай, нямецкай мовы і іншымі. Перакладаў Г. Гайнэ, У. Маякоўскага...

У 1936 годзе паэта пайторна арыштавалі і этапавалі ў Менск. Па звестках гісторыка Леаніда Маракова на допытах Юлія Таубіна катаўшы лейтэнант дзяржбяспекі Міхail Перскі. Вось як апісваў методы тагачаснага следства ў Менскім НКУС адзін з тых, каму ўдалося выйкыць:

З ліста С. Гваздзецкага сакратару ЦК КП(б)П П.Панамарэнку: "Двадцать месяцей сіжку в Мінскай тюрье под следствием... В ноябре 1937 г. меня вызвали на так званий

І ўжо толькі ў 1966 годзе падчас хрушчоўскай "адлігі" адзіны з тых, хто застаўся ў жывых з "амсціслаўскай тройкі" - Аркадзь Кулішоў напісаў пра сваё закатаванага сябру ў паэмі "Маналог" наступныя пранікнёныя слова:

Адзін памёр ад тыфусу брушинога

За кратамі, сярод муроў сырых.

Без стужак, без вянкоў,

без некралога,

Мсціслаў, педагогічны тэхнікум

допрос, где пытками заставили написать под диктовку следователя Берского (Перскога, - Л.М.), что я враг народа, вредитель... Об этом

Памёр Генадзь Шэршань

Цяжка пішуць слова некралогу, калі гняце боль беззваротнай страты. 10 лістапада г.г. амаль за чатыры месяцы да свайго 80-годдзя пакінуў нас цудоўны медык, рэдактар, пісьменнік, журналіст, нарысіст, мастак, актыўны сябар Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны Генадзь Аляксандравіч Шэршань.

Ён нарадзіўся ў Менску 3-га красавіка 1937 года...

Не паспей ён прамовіць да бацькі сваіх шчырых дзіцячых слоў на сваёй роднай мове з такім роскыпам ласкальных суфікаў: *тата, татка, татуля, татулька, татулечка, татуленка* і дарослаў паважлівага: *татухна*...

У гэтым жа 1937 годзе арыштоўваюць бацьку-чыгуначніка, расстрэльваюць... (Цяпер, ён, вядома ж, рэабілітаваны.) А пасля вайны. У сваіх успамінах, апублікованых летасці у часопісе "Маладосць", Генадзь Аляксандравіч падрабязна расказвае пра сваё паўсірочае жыццё са старэйшай за яго сястрычкай і маці, настаўніцай пачатковых класаў, у акупаваным фашыстамі Менску; і пра першыя дні пасля вызвалення. Жывая балючая гісторыя...

Далей таксама нялёгкае пасляваеннае жыццё, картачная сістэма, вучоба ў сярэдняй школе з сябрамі такога ж складанага лёсу.

Успамінаў: "Калі ў шостым класе ў нас складалі нейкі спіс, выявілася, што палова вучняў жыве без бацькі..."

Пасля дзесяцігодкі шчаслівае паступленне ў мединістут. Высокадукаваныя выкладчыкі, сур'ёзная напружаная вучоба, медпрактыка. Шматраннае студэнцкае жыццё, летнія вандруйкі, вайсковыя зборы, спартыўныя заняткі, значок "Альпініст СССР".

А яшчэ пасля - напружаная праца фтызіятратам у раённай бальніцы, затым - рэдактарам у выдавецтве "Беларусь", дзе ён як медык быў так запатрабаваны пры выданні адпаведнай літаратуры.

Ён быў аўтарам многіх прадмоў, укладальнікам розных медыцынскіх даведнікаў, сямейных энцыклапедый, такіх як "Sam сабе доктар", "Здароўе жанчыны", "Траумы галавы і

шыў", зборніка анектодаў і гумарэсак "Было б здароўе". Ва ўсім гэтым - клопат аб здаровым ладзе жыцця насе́льніцтва Беларусі.

І як не ўспомніць такую яго кнігу, адрасаваную вучням малодшага і сярэдняга школьнага ўзросту (вядома ж, і ён бацькам і настаўнікам) "Навошта чалавеку галава" ("Адукацыя і выхаванне", 2008). Даступна, змальміна расказваеца ў ёй пра дзеянасць цела чалавека, яго органаў. Пойная цікавых фактаў з гісторыі біялогіі і медыцыны, кніга вучыць маладога чытчика беражлівага ставіцца да свайго і чужога здароўя і жыцця.

А колькі выдатных постасцяў медыкі нашага мінулага мы пазналі з яго старонак праз многія гады друкавання ў адрыўным календары "Родны край"!..

Працуючы рэдактарам у выдавецтве, ён на працягу дзесяцігоддзяў пасля рабочага дня бег у бальніцу, дзе без аплаты ў другую змену, лячыў хворых.

Някі пры размове ён зазначыў: "Я шчаслівы, бо ніводзін з людзей, якіх я лячыў, не памёр". Найбольшае шчасце, якое можа зведаць доктар!

І вось ён, шматпакутны і шчаслівы, ужо адышоў... Пайшоў, як кажуць у народзе, да сваіх родных - да сястры, да маці, якія раней памерлі нялёгкай драматычнай смерцю, пайшоў да бацькі... Каб сказаў сын бацьку, а бацька сыну тыя слова ласкі і ўцехі, якія ляжалі на вуснах невымаўленымі амаль восем дзесятак гадоў...

Бывай, наш друж!.. Бывай, дарагі Генадзь Аляксандравіч!

**Яўген Гучок,
Анатоль Клынка,
Кастусь Цвірка.**

Адкуда

Школа асобаснага росту "ШАР"

Псіхолаг Людміла Дзіцэвіч

Семінар-транінг

"Прафілактыка адвергнутасці"

25.11.2016 а 18-ячы

Калі вы хочаце даведацца, як папярэдзіць сваю трауму адвергнутасці, каб цябе і тваіх близкіх - дзяцей, унукаў, іншых сяйменікаў - прымалі, а не адвяргалі, не праганялі, не ігнаравалі, каб ты не ўцякаў у свой свет ад нехарошых людзей, каб у цябе не было ворагаў, якія лічалі цябе нікім і нічым, каб цябе разумелі, каб у цябе не было панікі, каб твой апетыт заўсёды быў добрым, каб цела тваё не худнела, скура не была проблемай, каб не парушаліся дыхальныя функцыі, каб не было сексуальных проблем, то запрашаем наведацца семінар-транінг "Прафілактыка адвергнутасці", які адбудзеца 25.11.2016 з 18.00 па 21.00 па адрасе: вул. Румянцева, 13 (ст. метро пл. Перамогі).

Для контактаў:

МТС (+375 29) 769-29-78;
velcom (+375 29) 960-14-53;

e-mail spadar@yandex.ru.

Заняткі ў Школе асобаснага росту "ШАР" праходзяць кожную пятніцу а 18-ай гадзіне (звяраць з авесткімі) ў сядзібі ТБМ па адрасе: вул. Румянцева, 13. Наступныя заняткі - 02.12.16.

Мая малая радзіма

У рамках дэкады гісторычна-культурнай і прыроднай спадчыны рэгіёна "Мая малая радзіма" ў перыяд з 1 па 4 лістапада 2016 года быў праведзены Лідскі раённы фестываль музеяў устаноў адукцыі.

У фестывалі прынялі ўдзел Рады 12 музеяў устаноў адукцыі:

- дзяржаўная ўстанова адукцыі "Сярэдняя школа №1 г. Ліды",

- дзяржаўная ўстанова адукцыі "Сярэдняя школа №5 г. Ліды",

- дзяржаўная ўстанова адукцыі "Сярэдняя школа №6 г. Ліды",

- дзяржаўная ўстанова адукцыі "Сярэдняя школа №11 г. Ліды",

- дзяржаўная ўстанова адукцыі "Сярэдняя школа №12 г. Ліды",

- дзяржаўная ўстанова адукцыі "Сярэдняя школа №15 г. Ліды",

- дзяржаўная ўстанова

- дзяржаўная ўстанова адукцыі "Першамайская сярэдня школа".

У рамках фестывалю, у дзень адкрыцця, яго ўдзельнікамі былі прадстаўлены і творчы презентаваны тэматычныя выставы рознай скіраванасці.

У другі дзень фестывалю прышло фінал, ужо стаўшага традыцыйным, раённага краязнаўчага конкурсу "Знаходка года". Усе заходкі

былі творчы абаронены з выкарыстаннем слайд-презентацыі, у якой былі адлюстраваны вынікі пошукаў працы, апісанне предмета, яго гісторыя.

У рамках трэцяга фестывальнага дня ўдзельнікі презентавалі сцэнарныя расправоўкі завочнай краязнаўчай экспедыцыі "Вулічкамі старадаўняга горада" і даследчыя працы "Мой род, мая сям'я".

Фестываль школьніх

адукцыі "Сярэдняя школа №17 г. Ліды",

- дзяржаўная ўстанова адукцыі "Гімназія №1 г. Бярозаўкі",

- дзяржаўная ўстанова адукцыі "Бердаўскі навучальна-педагагічны комплекс дзіцячы сад - сярэдня школа",

- дзяржаўная ўстанова адукцыі "Ёдкаўская сярэдня школа",

- дзяржаўная ўстанова адукцыі "Крупаўская сярэдня школа",

музею садзейнічаў актыўізацыі і далейшаму ўдасканаленню краязнаўчай, пошукаўдаследчай працы ва ўстановах адукцыі, яе папулярызацыі і абмену досведам паміж педагогамі, адказнымі за краязнаўчую працу ва ўстановах адукцыі, кіраўнікамі музеяў устаноў адукцыі, навуковымі супрацоўнікамі Лідскага гісторычна-мастацкага музея.

Наші кар.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад

18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўгіна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная камітэт:

Алена Анісім, Юрасі Бабіч, Юлія Бажок,
Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар
Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік,

Павел Сцяпко, Алег Трусаў,

Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://naszaslova.by/> <http://pawet.net/>

<http://kamunikat.org/> <http://tbm-mova.by/>

<http://nashaslova.mns.by/>

Зволъненія гарадзенскія гісторыкі выдалі часопіс

У Горадні презентавалі першы нумар новага навуковага гісторычнага выдання - "Гадавік Цэнтра беларускіх студыяў". Новы акадэмічны часопіс выдаецца беларускімі навукоўцамі пры Варшаўскім універсітэце.

Рэдактар "Гадавіка Цэнтра беларускіх студыяў" Генадзь Семяնчук сказаў, што новы гісторычны часопіс выдаецца пераважна быўмі гарадзенскімі гісторыкамі, якія па палітычных матывах былі зволънены з універсітэта ім Янкі Купалы. Больш дзесяці зволъненых гісторыкаў былі прынятых у Цэнтр беларускіх студыяў, якія створаны адміністрацыяй для іх пры Варшаўскім універсітэце.

Паводле Семяնчука, канчаткы выдання не будзе адъходзіць ад класічных акадэмічных навуковых выданняў гуманітарнага кірунку. Плануецца, што большасць тэкстаў у часопісе будуць займаць вынікі навуковых даследаванняў сяброў Цэнтра беларускіх студыяў пры Варшаўскім універсітэце.

Што датычыць тэматыкі, то, паводле рэдактара Семянячука, пераважна будзе рэпрэзэнтавацца беларуская гісторыяграфія, а таксама беларуска-польская гісторычнай проблематыкі і дачыненні.

Першы нумар нашага часопіса прадстаўлены тэкстамі, якія датычыць пераважна

прадэмансстрацію, што гарадзенскія гісторыкі, зволънены па палітычных матывах з універсітэта ім Янкі Купалы, абавязковы мададыя навукоўцам. У выданні будуць рубрыкі - "Крыніцы" і "Рэцензіі".

Што датычыць тэматыкі, то, паводле рэдактара Семянячука, пераважна будзе рэпрэзэнтавацца беларуская гісторыяграфія, а таксама беларуска-польская гісторычнай проблематыкі і дачыненні.

Першы нумар нашага часопіса прадстаўлены тэкстамі, якія датычыць пераважна

Кніга Томаса Урбана "Катынь, 1940 год" выйшла па-беларуску

Выдавецтва часопіса "Arche" выдала кнігу нямецкага даследчыка Томаса Урбана "Катынь, 1940 год". Гісторыя аднаго злачынства". Катынскае трагедыя пазбавіла жыцця тысічы польскіх афіцэраў і прадстаўнікоў інтэлігенцыі. Кніга ўтрымлівае шмат малавядомых фактав не толькі пра самую трагедыю, але і пра тое, як звесткі пра яе хаваліся і фальсіфікаўліся, - кажа галоўны рэдактар часопіса "Arche" Валер Булгакаў:

- Томас Урбан дбайна, дэталёва рэканструюе тых падзеяў, якія мелі месца, таксама выкryвае туль павалоку хлусні, якую агарнула савецкая грамадства ў звязку з гэтай трагедыяй, у звязку з гэтай масавым забойствамі. Томас Урбан таксама распавядае гісторыю паслявясенін і сучасных міждзяржавных дачыненняў, у якіх Катынь падчаркнула адыгрывае вялікую ролю.

Васіль Кроква,
Беларуское
Радыё Рацыя

Аўтары цалкам адказныя за падбор
і дакладнасць прыведзенай інформацыі.
Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінскага, 23.

Выдавец: Установа інфармаціі "Выдавецкі дом ТБМ".
Газета падпісана да друку 21.11.2016 г. у 17.00. Замова № 2573.

Аб'ём 2 друкаваныя аркүшы. Наклад 1500 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 1,06 руб., 3 мес.- 3,18 руб.
Кошт у розницу: па дамоўленасці.